

माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल

परीक्षार्थी द्वारा भरा जायें ↓

24 पृष्ठीय

विशेष नोट :- सिलाई खुली हुई अथवा क्षतिग्रस्त उत्तर पुस्तिका को न तो पर्यवेक्षक वितरण करे और न ही छात्र उपयोग में ले। ऐसी उत्तर पुस्तिका में लिखे उत्तरों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा। परीक्षार्थी द्वारा भरा जायें ↓

परीक्षा का विषय	विषय कोड	परीक्षा का माध्यम
Sanskrit	0 5 3	हिन्दी
स्टीकर तीर के निशान ↓ से मिलाकर लगायें		

नीचे दिये गये उदाहरण अनुसार रोल नम्बर भरें।

उदाहरणार्थ	1	1	2	4	3	9	5	6	8
	एक	एक	दो	चार	तीन	नौ	पाँच	छः	आठ

क - पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में ☒	शब्दों में ☒
ख - परीक्षार्थी का कक्ष क्रमांक <input type="text" value="11"/>	
ग - परीक्षा की दिनांक <input type="text" value="12 03 22"/>	
परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केन्द्र क्रमांक की मुद्रा	
उत्तर प्रदेश की परीक्षा क्रमांक-131012	
पर्यवेक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर	केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर
G.D.	Durga Venkat

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जायें ↓

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तनुसार सही पाई हो। क्राफ्ट स्टीकर क्षतिग्रस्त नहीं पाया गया अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पृष्ठ पर अंकों की प्रविष्टी अंकों का योग सही है। निर्धारित मुद्रा : नाम, पदनाम, मोबाईल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदाकित संस्था के नाम की मुद्रा लगाएं।	
उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा	परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा
RAJENDRA SINGH (U.M.S.) Govt. Ex. H.S.S. Venkat No.-1, Satna	Durga Venkat Gautam (U.M.S.) Govt. Ex. H.S.S. Venkat No.-1, Satna Valuer No.- 317254

नोट :- "हायर सेकेंडरी परीक्षा में केवल वाणिज्य संकाय के विषयों तथा हाईस्कूल परीक्षा में प्रायोगिक विषय को छोड़कर शेष विषयों हेतु नियमित एवं स्वाध्यायी छात्रों के लिये प्रश्न पत्र 100 अंकों का होगा किन्तु नियमित छात्रों को 100 अंक के प्राप्तांक का 80% अधिभार एवं स्वाध्यायी छात्रों को 100 अंक के प्राप्तांक ही अंकसूची में प्रदर्शित किये जायेंगे।"

केवल परीक्षक द्वारा भरा जायें		
प्रश्न क्रमांक के सम्मुख प्राप्ताकों की प्रविष्टी करें		
प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्तांक (अंकों में)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 4

रिक्तस्थानपूर्ति - उत्तर

(क) निधाम इत्स्मिन् पदे (ल्यप्) प्रथम अस्ति ।

(ख) गतः पदे (क्तः) प्रथमः अस्ति ।

(ग) श्रुत्वा पदे (क्त्वा) प्रथम अस्ति ।

(घ) जगच्चक्षुषि आस्करे इत्स्मिन् (जगच्चक्षुषि) विशेषणपदम् अस्ति ।

(ङ) राजेन्दुः दिलीपः अस्ति । अस्मिन् वाक्ये (दिलीपः) विशेषणपदम् अस्ति ।

(च) अल्पज्ञः एवं पुरुषः प्रलपति अजस्रम् वाक्ये (पुरुषः) विशेषणपदम् अस्ति ।

(छ) त्रकतद्वजः शत्रुघ्नितः आसीत् अस्मिन् वाक्ये (शत्रुघ्नितः) विशेषणपदम् अस्ति ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 2

एकपदेन -

(क) उत्तरम → नरकस्थल ।

(ख) उत्तरम → करमः ।

(ग) उत्तरम → अरिः ।

(घ) उत्तरम → रात्रि ।

(ङ) उत्तरम → करी ।

(च) उत्तरम → परिभाष्यः ।

(छ) उत्तरम → ~~क~~ गरीवः, धनहीनः ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न न० 3

उचित विकल्पे -

(क) उत्तरम् → (ii) वसुधाभाः अधिपः ।

(ख) उत्तरम् → (iv) महाबाहुः ।

(ग) उत्तरम् → (iii) अल्पभीभावः ।

(घ) उत्तरम् → (iii) पतिः च पत्नी च ।

(ङ) उत्तरम् → (i) च ।

(च) उत्तरम् → (iv) पता ।

(छ) उत्तरम् → (iii) मत्र ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 4

अचिन्तमेलन - उत्तरम

क्र	(क)	क्र	(ख)
(i)	द्याभैव		गुणसन्धि
(ii)	आसीत्		लट्लकारः
(iii)	एकेनापि		दीर्घसन्धिः
(iv)	सत्मान्		लृट्लकारः
(v)	प्रहरति		लट्लकारः
(vi)	कोऽत्र		विसर्गसन्धिः

प्रश्न क्र.

प्रश्न न० 5

आम / न

(क) उत्तरम् → न ।

(ख) उत्तरम् → आम ।

(ग) उत्तरम् → न ।

(घ) उत्तरम् → न ।

(ङ) उत्तरम् → आम ।

प्रश्न न० 6

(अथवा)

उत्तरम् → रवि सहस्रगुणमुल्लस्रदुम रसं आदत्ते ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं 7

। अथवा ।

उत्तरम् → शुद्धः परामरणनाशार्थं तपोवनं प्रविष्टः ।

M

प्रश्न नं 8

P

उत्तरम् → दिलीपस्य कार्माणाम् आरम्भः आगर्भः

P

सदृशः आसीत् ।

S

E

प्रश्न नं 9

उत्तरम् → जीविते चञ्चले सति धर्मस्य कालः नास्ति ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 10

उत्तरम् → कैकया खलुः पचनात् रामस्य
अभिषेकः निवृत्त ।

M

प्रश्न नं० 11

अथवा

P

उत्तरम् → त्रकतद्वयजस्य नारी प्रति अवधारणा आसीत्
यत् माता एव प्रथमा आचार्य
अस्ति ।

E

S

E

प्रश्न नं० 12

शैवांकितपदान्माधुल्यम् -

(i) उत्तरम् → कस्मिन् अरिः प्रहरति ?

(ii) उत्तरम् → कै जन्मदिवसः आसन् ?

(iii) उत्तरम् → कस्य आद्यां वमं शिरसा वहामः ?

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 13

कः कं प्रति कथमिति -

(i) उत्तरम् → न शक्नोमि शेषां धारयितुम् सीता रामम्

(ii) उत्तरम् → शकितमै काले सीमित्रिणा धनुर्गृहीतम् लक्ष्मणः रामम्

M
P
B
S
E

प्रश्न नं० 14

उत्तरम् → चत्वारः वेदाः सन्ति ।

① यजुर्वेदः ।

② सामवेदः ।

③ अथर्ववेदः । आथर्ववेदः आथर्ववेदः ऋग्वेदः

④ ऋग्वेदः ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 15

मुठम मीलनं — उत्तरम्

(क)	(ख)
(i) कादम्बरी	(ii) जाणभट्टः
(ii) रघुवंशम्	" कालिदासः
(iii) पञ्चतन्त्रम्	श्रीहर्षः
(iv) महावीर-चरितम्	भवभूतिः
(v) नैषध-चरितम्	विष्णुशर्म

प्रश्न नं० 16

वाचांश

संकेत → वैष्णव्याचार्योऽज्ञेवासिनमनुशासित
न प्रमदितम्,

प्रश्न क्र.

(i) उत्तरम् → वेदमनुच्यमानाचार्योऽन्तरेवासिनमनुशास्त्रितः ।

(ii) उत्तरम् → धर्मात् न प्रमादितमम् ।

(iii) उत्तरम् → स्वाह्याय - प्रवचनाभ्यां न प्रमादितमम् ।

M

P

B

S

प्रश्न न० १७

पद्यांश

सर्वे → अजीर्णं औषजं विषापहम् ।

(i) उत्तरम् → औजनान्ते वारि विषम् ।

(ii) उत्तरम् → अजीर्णं वारि औषजम् अस्ति ।

(iii) उत्तरम् → जीर्णं वारि क्लृप्तम् भवति ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 18

(अथवा)

नाटभारांसकैत → मया लसा दातुम् इच्छति ।(i) उत्तरम् → मया लसा सङ्गीतसाहित्यमाद्यभूमौ न
प्रक्षयविद्यां सरसां विद्याम् शिशुभ्यः
शिक्षणं दातुम् इच्छति ।(ii) उत्तरम् → शिशूनां चरित्रनिर्माणं मातुराधीनम्
भवति ।(iii) उत्तरम् → मुद्घिच्छिरः तां द्यूते वृषदी
हारितवान् ।

प्रश्न नं० 19

रिक्तस्थानानि - उत्तरम्

(i) लषा (वैदीपनिषत्) ।

(ii) न वं (शौच्युत्तम्) अहसि ।

(iii) अकालः (नास्ति) धर्मस्तम् ।

प्रश्न क्र.

प्रश्न न० २०

श्लोकान्

उत्तरम् → (i) गुणी गुणं वैत्ति न वैत्ति निगुणः
 वली वलं वैत्ति न वैत्ति निवलः ।
 पिको वसन्तस्म गुणं न वाभसः
 करी च सिंहस्म वलं न सूषकः ॥

(ii) एकैनापि सुपुत्रेण विद्याभुक्तेन साधुना
 आक्षापितं कुलं सर्वं भग्ना चन्द्रेण शिवरी ॥

B
S
E

प्रश्न न० २१

अपठितगाथांश्च

उत्तरम्

सकैत → कुटिलाः जनाः --- आश्रयन्ति ।

(i) उत्तरम् → कुटिलाः जनाः स्वभावेन परेषाम्
 अहितम् इच्छन्ति ।

प्रश्न क्र.

(ii) उत्तरम् → कुटिलानां शक्तिः परेषां पीडनाय
भवति ।

(iii) उत्तरम् → दुग्धं पीत्वा अपि सर्पाः विषं
न भ्रमन्ति ।

(iv) उत्तरम् → कुटिलानां बुद्धिः च परेषां
वचनाय भवति ।

(v) उत्तरम् → ह्यनः पुच्छः प्रसवनेनापि कुटिलतां
न भ्रमन्ति ।

B
S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० 22

अनुच्छेदवैखनं

संप्ले किञ्चिदन्धकारे (भ्रुशुंडी) स्कन्धे
निधाम निपुण (निरीक्षमाणः) आगत - प्रत्यागतं
च विदधानं संप्ले - प्रतापदुर्ग दीवारिकः (करमापि)
पादक्षेपध्वनिमिवाश्रीषीत् ततः (पुनः)
पुरतः परभन सव्यापि दीपप्रकाशे कमप्यन पलोक्यन
मन्मीरुवरेणैवम अवादीप - कः (कोऽत्र) भीः१
कः कोऽत्रः भी १ इति ।

अथ क्षणानन्तरं (एष) स एव
पादध्वनिरश्रावीति भूपः साक्षेपमवाचत् क
(स्थिरीभूम) मामनुत्तरमन मुमुषुः (समाभाति)
वाधिरः ।

M
J
S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न नं० २३

अश्वघोषः

अश्वघोषस्य समयः प्रथमशताब्दमाः पूर्वार्धे
समान्तररूपेण मनुते । सौन्दरानन्दस्य पुष्टिकानुसारेण
अश्वघोषः आमोद्यावासी आसीत् । सः
सुवर्णाद्व्याः पुत्रः आसीत् । अश्वघोष
वैदिकसाहित्यस्य कृष्ण-कृशलपरिष्ठतः
मर्मज्ञश्चापि वाल्मीकि-रामायणस्य मर्मज्ञश्चापि
आसीत् आसीत् । अश्वघोषस्य
निस्सन्देहसाहित्यकरचना मुरमता तिस्र एव
सन्ति ।

पुष्टचरितम् → अष्टाविंशति सर्गेषु निष्कण्ड
एतत् अश्वघोषस्य कृतिस्तम्भः ।
अनेन प्रकारेण अश्वघोषः प्रकाशते ।
अश्वघोषस्य पुष्टस्य प्रेरणा आसीत् ।

सौन्दरानन्दस्य → अस्मिन् महाकाव्ये
अष्टादश सर्गाः सन्ति ।